

פינת הלשון

קלון ולא קלון, קלונים ולא קלונות – הרי דווקא העובר הקלון נוצר ללא קלון.

עדיין במונחים לועזיים

ברשימות המקוריות והמתורגמות, כפי שהן מתפרסמות מזה זמן, הולך ורב מספר המונחים הלועזיים. לעתים אין מנוס מזה, טרם נקבע מונח זה או אחר בשפה העברית.

הפעם, בעקבות המאמר המתורגם הדין בממשק רביה ושיטות ביוטכניות חדישות, פנינו לאקדמיה ללשון העברית כדי לקבל מידע מוסמך ומנומק בקשר למונחים האמורים. לצערנו ולצער אנשי האקדמיה נשארו דוקא המונחים שהם בענינו ללא מקבילים בשפה העברית.

אי לזאת, ולרגל הצורך באבחנות מדויקות כאשר משתמשים במונח לועזי שאול, מובאים בהמשך ההסברים לאותם מונחים המופיעים במאמר האמור ושבהם נשתמש בודאי עוד רבות בתקופה הקרובה.

קלון, מן המקור היווני בעל אותו צליל ממש שרוצה לומר מילולית "זרד או ענף זעיר" (twig באנגלית), ובעקבות זאת גם ביתר השפות המודרניות משתמשים ב-CLONE, שאפשר להגדירו כאחד מתוך קבוצת אורגניזמים שנוצרו באופן לא־מיני ממקור משותף, כמו ריבוי – או מוטב לומר: העתקה – צמיחתי (vegetative). פעולת הפקת הקלונים נקראת באנגלית CLONING; לא אעז להציע כאן את עיבורו של המונח.

בהקשר לנושא השיטות הביוטכניות, הכוונה של הפקת קלונים אמיתיים היא: קבלת עוברים ללא הפריה, כלומר מתוך תא ראשוני יחיד. בהמשך, כל העוברים הקלונים ישאו את אותו המטען התורשתי בדיוק, כאילו היו תאומים זהים.

ועוד הערה בקשר לניקוד. צריך לומר ולכתוב

פיצול (עוברים), באנגלית SPLITTING, מתכוון לחיצויו של העובר בראשית היווצרותו כדי לקבל שני עוברים זהים מבחינת מטענם התורשתי. שיטה זו כבר נוסתה ונמצאת בשימוש בכמה מקומות: יש ומצליחים לפצל עובר אפילו לארבעה.

כִּימֶרָה, מן המקור היווני KHIMAIRA הרוצה לומר עז; במיתולוגיה היוונית מתוארות הכימרות כמפלצות בעלות ראש אריה על גופה של עז עם זנב דרקון. במשך הזמן הפך המושג כִּימֶרָה שם נרדף לכל ייצור דמיוני בעל מראה של כלאיים, ולא דווקא תמיד במובן השלילי: בעוד הצייר הירונימוס בוש (המאה ה-16) תיאר את הכימרות כמפלצות המופיעות בחלומות ובדמיונות, הלא ייצורים מעין כימרות משמשים גם בסמל של מדינות, כמו החד־דקון והנשר כפול־הראש. משום מה, אותו דג שאנו מכירים בשם העברי שיבוטה מכנים בלועזית כִּימֶרָה.

במדע הביולוגיה משמש המונח כימרה (CHIMERA) כדי לציין אורגניזם שנוצר על ידי הרכבה של רקמות שונות וממקור גנטי שונה. האפשרויות כמעט בלתי מוגבלות. עוד חזון למועד להיווכח – אם וכאשר יצליחו להרכיב רקמות זרות מבחינת מקורן הגנטי – אם האורגניזם המורכב באופן כזה יפְרָה ויִרְבֶּה תוך הורשת התכונות של כל הרקמות ששימשו להרכבה.

בהקשר זה מן הראוי לעיין מחדש בספרם של גרישקו – דילונג, שתורגם מרוסית לעברית והודפס עוד בשנת 1950. כזכור, אז רווחו דעות ותיאוריות מסויימות בכל עניני הגנטיקה; היה זה עדיין בעקבות הויכוח הגדול על שיטת ליקנקו. הקורא של היום בודאי ימצא ענין בהשוואת התיאוריות הללו לממצאים המדעיים של היום ולהתקדמות שהושגה בעקבותיהם בכל הנוגע לשיטות הביוטכניות המעשיות.

מרדכי מלען